

WPISUJE UCZEŃ

KOD UCZNI

--	--	--

DATA URODZENIA UCZNI

--	--	--	--	--	--	--

dzień miesiąc rok

UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY

miejsce
na naklejkę
z kodem

dysleksja

EGZAMIN
W TRZECIEJ KLASIE GIMNAZJUM
Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 13 stron. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach od 1. do 20. są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Odpowiada im następujący układ na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D
---	---	---	---

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą – np. gdy wybrałeś odpowiedź "A":

■	B	C	D
---	---	---	---

6. Staraj się nie popełnić błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zamaluj inną odpowiedź.

⊙	B	C	■
---	---	---	---

7. Rozwiązania zadań od 21. do 30. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań, możesz wykorzystać miejsca opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

KWIECIEŃ 2007

Czas pracy:
120 minut

Liczba punktów
do uzyskania: 50

Magia ogrodów

Tekst I

Człowiek pragnął zawsze obcować z naturą miło i bezpiecznie. Zaczął więc tworzyć obszary przyrody uporządkowanej, z konieczności ogrodzone. Tak powstał ogród.

Jednym z siedmiu cudów świata były wiszące ogrody Babilonu. Powstały w VIII wieku p.n.e., a – jak głosi legenda – rozkazał je założyć król Nabuchodonozor II, by sprawić przyjemność swej małżonce Amytisy. Wyglądały jak zawieszane w powietrzu. Ogrody te pełniły zarazem ważną funkcję polityczną: były dowodem potęgi monarchy, popisem jego niezwykłych umiejętności rozkazywania ludziom i przyrodzie.

W wielu ogrodach średniowiecznych (między innymi tych, które powstawały na dziedzińcach klasztorów) odtwarzano plan raj. Był to kwadrat; w jego środku jako ożywcze źródło, o którym mowa w *Genezis*¹, znajdowała się studnia lub fontanna. Od niej bieżyły ku różnym stronom świata cztery aleje – jak cztery wspomniane w *Biblii* rzeki Edenu².

Epoka renesansu przyniosła typ ogrodu, w którym niepodzielnie rządziła geometria. W końcu XV wieku król Francji Karol VIII wrócił do kraju z kampanii włoskiej pod wielkim wrażeniem ogrodów, które zobaczył w Neapolu. Przywiózł ze sobą włoskich specjalistów. Oni dali początek formowaniu się tego, co nosi obecnie nazwę „ogrodu francuskiego” lub „parteru”. Są to (do dziś stanowią część parków w wielu krajach świata) ogromne kwadraty lub prostokąty, dzielone siecią alejek na figury mniejsze o bokach prostych lub będących krzywiznami. Zobaczmy tu koła, trójkąty, wstęgi, parabole wypełnione precyzyjnie kształtowanymi rabatami.

Od początku XVIII wieku rozwija się koncepcja angielskiego parku krajobrazowego, która przeciwstawiała się modelowi ogrodu francuskiego. Park stawał się odbiciem dzikiej natury, jej asymetrii i nieregularności.

Szczególna rola władcy w kształtowaniu ogrodów trwała tak długo, jak monarchia. Przypomnijmy, że jeden z najpiękniejszych parków w Polsce – warszawskie Łazienki, wiążące elementy geometryczne z naturalnym krajobrazem, zawdzięczamy naszemu ostatniemu królowi.

Trzeba też wspomnieć o ogrodach, których w rzeczywistości nie ma, należą bowiem do literatury, do świata wyobraźni – to „ogrody romantyków”, w których przyroda jest autentycznie dzika, nietknięta przez człowieka: step lub ocean, dziewiczy las lub niebosiężne turnie.

W XX stuleciu ogród stał się miejscem fizycznej rekreacji, ścieżką zdrowia, piaskownicą dla dziecka, ławką dla emeryta, grządką warzyw do skopania. Zniknęło rozumienie ogrodu jako miejsca w swoisty sposób sakralnego, dotkniętego przez mit... Natura bowiem dawno już przestała budzić w ludziach „tremor dei” – bojaźń bożą.

Człowiek opanował naturę – jak się wydaje – aż do przesady. Zatarła się dziś – przez współczesne środki komunikowania – świadomość pierwotnego rozumienia ogrodu jako miejsca, w którym przebywa. Strony „ogrodów” znaleźć można w Internecie – w przestrzeni wirtualnej, rozplywającej się po komputerach całego świata. Być może ucieczka od takiej przestrzeni, jak kiedyś ucieczka z miasta, stanie się powodem nawrotu miłości do żywych, pachnących ogrodów.

Na podstawie: Andrzej Oseka, *Magia ogrodów*, „Magazyn” (dodatek do „Gazety Wyborczej”) 1999, nr 6.

¹ *Genezis* – *Księga Rodzaju*, pierwsza księga *Biblii*, opowiadająca o stworzeniu świata i człowieka

² Eden – biblijny raj, miejsce najwyższej szczęśliwości

Zadanie 1. (0-1)

Wyraz *magia* użyty w tytule *Magia ogrodów* wskazuje na ich

- A. genezę i historyczne przemiany.
- B. dziką naturę i nieregularną kompozycję.
- C. funkcje i stylową różnorodność.
- D. niezwykły urok i siłę oddziaływania.

Zadanie 2. (0-1)

Wiszące ogrody zaliczane do siedmiu cudów świata powstały w okresie

- A. starożytności.
- B. średniowiecza.
- C. odrodzenia.
- D. romantyzmu.

Zadanie 3. (0-1)

Z tekstu I wynika, że w Babilonii ogród Amyitis miał duże znaczenie, gdyż

- A. tylko w nim mogły odbywać się obrzędy religijne i dysputy filozoficzne.
- B. świadczył o potędze władcy, który potrafił ujarzmić nawet dziką przyrodę.
- C. znajdowało się tam ożywcze źródło, o którym mowa w *Księdze Rodzaju*.
- D. był jedynym źródłem natchnienia dla tamtejszych poetów i malarzy.

Zadanie 4. (0-1)

Zdaniem autora tekstu I twórcy wielu średniowiecznych ogrodów wzorowali się na

- A. babilońskich tarasach.
- B. parkach krajobrazowych.
- C. biblijnym raju.
- D. mitycznej Arkadii.

Zadanie 5. (0-1)

Fontanna wznoszona w centrum średniowiecznego ogrodu była symbolem

- A. prawdy.
- B. sprawiedliwości.
- C. życia.
- D. niewinności.

Zadanie 6. (0-1)

Renesans, jedna z epok w kulturze europejskiej, narodził się

- A. we Francji.
- B. w Anglii.
- C. w Polsce.
- D. we Włoszech.

Zadanie 7. (0-1)

Ukształtowanie parku Łazienkowskiego miało cechy charakterystyczne dla dwóch stylów:

- A. babilońskiego i francuskiego.
- B. niemieckiego i angielskiego.
- C. francuskiego i angielskiego.
- D. babilońskiego i włoskiego.

Zadanie 8. (0-1)

Z tekstu I wynika, że

- A. ogród angielski kształtowano na wzór ogrodu średniowiecznego.
- B. modelowy ogród francuski odwzorowywał naturalny krajobraz.
- C. twórcy ogrodu angielskiego odrzucali sztuczną regularność.
- D. koncepcja ogrodu francuskiego wynikała z modelu ogrodu angielskiego.

Zadanie 9. (0-1)

Zdaniem autora tekstu I dla człowieka XX wieku współczesny ogród to przede wszystkim

- A. obszar o szczególnych walorach krajobrazowych.
- B. centrum kultu religijnego.
- C. przedmiot badań naukowych.
- D. miejsce o charakterze użytkowym.

Zadanie 10. (0-1)

W ostatnim zdaniu tekstu I autor wyraża

- A. ubolewanie.
- B. nadzieję.
- C. obawę.
- D. zadowolenie.

Zadanie 11. (0-1)

Wyrazem podstawowym dla rzeczownika *ogród* jest

- A. ogródek.
- B. ogrodzić.
- C. ogrodniczka.
- D. ogrodniczy.

Tekst II

Po niepowodzeniach związanych z przebudową Zamku Ujazdowskiego Stanisław August zainteresował się budynkiem dawnej łaźni Lubomirskich, stojącym pośrodku stawu w parku Ujazdowskim. Było to małe, efektowne dzieło architektoniczne autorstwa Tylmana z Gamenen. Budowniczkowie króla przebudowali je zgodnie z projektem Dominika Merliniego na reprezentacyjny pałac, z wykorzystaniem tylko części murów dawnego budynku. Po łaźni pozostała jedynie nazwa. Dawna sala kąpielowa przekształcona została w pokój na planie koła, zwany Rotundą. Tutaj, z woli króla, umieszczono posągi czterech monarchów polskich darzonych przezeń największą sympatią. Byli to: Stefan Batory i Zygmunt Stary, dłuta

Andrzeja Le Bruna, Jan III Sobieski, rzeźbiony przez Franciszka Pincka i Kazimierz Wielki – dzieło Jakuba Monaldiego.

W parku znajdowały się także inne zabudowania, również odnawiane i rekonstruowane. Poza tym wzniesiono parę zupełnie nowych pawilonów według projektów Merliniego. Osobnym wielkim rozdziałem prac w parku Łazienkowskim była budowa teatrów. Pierwszy z nich powstał z przeróbki istniejącego pawilonu i nazwano go Małym Teatrem. W latach 1782-1788 grywano tutaj komedie i opery francuskie dla publiczności miasta Warszawy. Później powstał teatr w Pomarańczarni, przeznaczony głównie dla króla i jego gości. Gdy jednak w roku 1791 teatr publiczny na placu Krasieńskich poddano remontowi, król udostępnił swój teatr Wojciechowi Bogusławskiemu na przedstawienia dla stałych bywalców spośród ludności stolicy.

Obydwa te teatry nie mogły pomieścić większej liczby widzów, dla których pobudowano później dość przestronny amfiteatr, zwany teatrem Na Wyspie – jego scena mieściła się na wysepce stawu, a widownia na brzegu. Le Brun ozdobił całość posągami wyobrażającymi Tragedię i Komedję oraz posągami szesnastu najwybitniejszych dramaturgów świata, ośmiu starożytnych i ośmiu nowożytnych – wśród tych ostatnich znaleźli się Stanisław Trembecki i Julian Ursyn Niemcewicz.

Swoją kształt, piękno i styl park Łazienkowski zawdzięcza Janowi Chrystianowi Schuchowi, który w 1775 roku przybył do Polski po studiach w Dreźnie, gdzie ukończył architekturę, oraz w Holandii, Anglii i Francji, gdzie nauczył się planowania, zakładania i kształtowania ogrodów. Koncepcję urządzenia ogrodu realizował on wspólnie z królem, wiążąc elementy geometryczne z naturalnym krajobrazem.

Park Łazienkowski odgrywał szczególną rolę jako sceneria w działalności propagandowej dworu. Tu organizowano liczne imprezy mające oddziaływać na całą ludność Warszawy i okolic, na goszczącą tu często i licznie szlachtę prowincjonalną. Forma imprez nigdy nie była oderwana od głębokich treści, jak chociażby głośnie i opiewane przez poetów odsłonięcie w 1788 roku, w 105 rocznicę odsieczy wiedeńskiej, pomnika Jana III, dłuta Pincka.

Na podstawie: Marek Borucki, *W kręgu króla Stanisława*, Warszawa 1984.

Zadanie 12. (0-1)

W 1791 roku królewski teatr w Pomarańczarni stał się na pewien czas

- A. sceną publiczną.
- B. salą kąpielową.
- C. biblioteką króla.
- D. galerią rzeźb.

Zadanie 13. (0-1)

W teatrze Na Wyspie umieszczono posągi

- A. Jakuba Monaldiego i Kazimierza Wielkiego.
- B. Stanisława Trembeckiego i Juliana Ursyna Niemcewicza.
- C. Wojciecha Bogusławskiego i Zygmunta Krasieńskiego.
- D. Stefana Batorego i Franciszka Pincka.

Zadanie 14. (0-1)

Warszawskie Łazienki zawdzięczają swe piękno mecenatowi

- A. Zygmunta Starego.
- B. Stefana Batorego.
- C. Jana III Sobieskiego.
- D. Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Zadanie 15. (0-1)

Z tekstu II wynika, że znawcą ogrodnictwa był

- A. Andrzej Le Brun.
- B. Jan Chrystian Schuch.
- C. Dominik Merlini.
- D. Tylman z Gameren.

Zadanie 16. (0-1)

Odświeżenie w 1788 roku pomnika Jana III Sobieskiego w parku Łazienkowskim miało na celu upamiętnienie

- A. dawnego triumfu oręża polskiego.
- B. bliskich związków króla z Warszawą.
- C. zakończenia rozbudowy Łazienek.
- D. koronacji ostatniego króla polskiego.

Zadanie 17. (0-1)

Przebudowa parku Łazienkowskiego, o której mowa w tekście II, zbiegła się w czasie

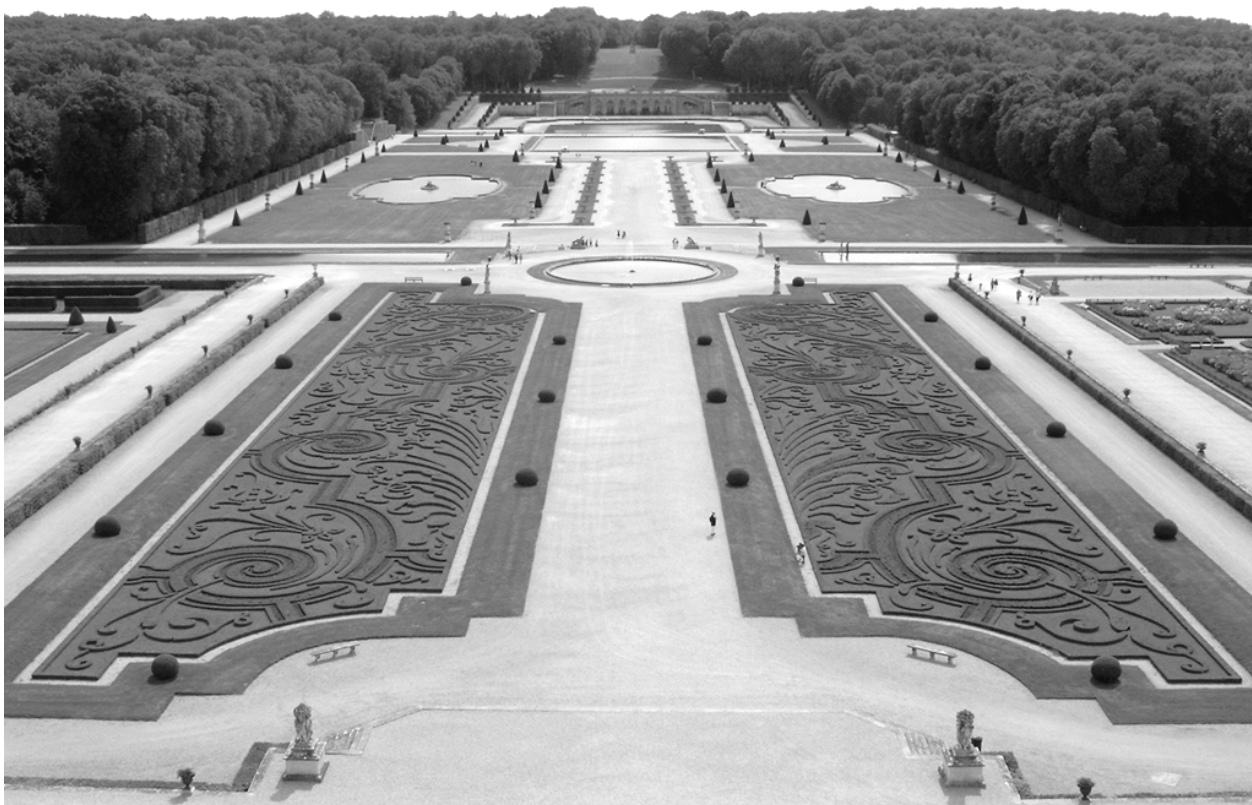
- A. z odrodzeniem kulturalnym na ziemiach polskich.
- B. z zaniechaniem reform gospodarczych w Polsce.
- C. z rozwojem terytorialnym państwa polskiego.
- D. z umocnieniem się pozycji Polski w Europie.

Zadanie 18. (0-1)

Cykliczne spotkania organizowane przez króla Stanisława Augusta w jego letniej rezydencji przeszły do historii pod nazwą

- A. obiadów czwartkowych.
- B. wieczorów literackich.
- C. poranków w Pomarańczarni.
- D. kolacji w pałacu Na Wodzie.

Fotografia ogrodu

Ogród w zespole pałacowo-ogrodowym Vaux-le-Vicomte (1653 r.), [za:] www.jenskleemann.de/wissen/bildung/wikipedia/g/ga/gartenkunst.html

Zadanie 19. (0-1)

Realizując koncepcję ogrodu przedstawionego na fotografii, twórca

- A. wyeksponował wyjątkowo urozmaiconą rzeźbę terenu.
- B. podporządkował jego kompozycję nieregularnemu układowi ścieżek.
- C. odrzucił troskę o artystyczne formy na rzecz zachowania naturalnego krajobrazu.
- D. rozplanował go wzdłuż wiodącej zapewne od pałacu osi kompozycyjnej.

Zadanie 20. (0-1)

Piękno ogrodu w zespole pałacowo-ogrodowym Vaux-le-Vicomte jest efektem

- A. swobodnego rozrastania się roślin.
- B. zachowania przyrody autentycznie dzikiej.
- C. przemyślanego formowania przyrody.
- D. zdominowania przyrody przez rzeźby.

Zadanie 21. (0-1)

Wypisz z tekstu I fragment, który mógłby być opisem ogrodu znajdującego się na fotografii.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekst III

W cichych ogrodach, ogrodach tęsknoty,
piasek na ścieżkach jest biały i złoty;
na wielkich łąkach, na łąkach tęsknicy
storczyki stoją jak świeca przy świecy,
a szum rozlanej jak wąż wkoło rzeki
tak mi zamyka, zamyka powieki!

W cichych ogrodach jest światło majowe:
śpią w trawie smoki kosmate i płowe;
śród bzów kwitnących, omdlały z zapachu,
wielki Jednoróg przystanął bez strachu,
już śpi, już oczy przed światłem zaciska,
a bzów kiść wielka wyziera mu z pyska.

Zegar ogromną wskazówką słoneczną
jakaś godzinę pokazał odwieczną;
na wygładzonym i lśniącym kamieniu
spoczęło Szczęście... W jednym oka mgnieniu
zrzuciło skrzydła rajskie, pióra pawie
i jako konik polny – znikło w trawie.

Fontanna w paproć spowita i bluszcze
przezystą wodę przelewa i pluszcze;
z basenu, wsparty w kamienie i zielska,
potężny Wicher wyziera wpół cielska,
rozzucił ręce, rozpostarł skrzydliska,
a woda w pył mu o pierś się rozpryska.

Kazimiera Iłakowiczówna, *Pejzaż*, [w:] *Poezja polska okresu międzywojennego. Antologia*, Wrocław 1987.

Zadanie 22. (0-1)

Wypisz z utworu wers, w którym bezpośrednio ujawnia się podmiot liryczny.

.....

Zadanie 23. (0-1)

Podaj motyw zaczerpnięty z baśni, którym posłużyła się autorka wiersza.

.....

Zadanie 24. (0-1)

Wyjaśnij, za czym tęskni osoba mówiąca w wierszu, opisując *ogrody tęsknoty*. Nie posługuj się określeniami z tekstu.

.....

Zadanie 25. (0-1)

Napisz, jaką funkcję pełni wielokropek w wierszu *Pejzaż*.

.....

Zadanie 26. (0-1)

Sformułuj argument, za pomocą którego uzasadnisz, że pejzaż przedstawiony w wierszu ma charakter fantastyczny.

.....

.....

Zadanie 27. (0-1)

Używając terminów odnoszących się do budowy wiersza, podaj dwie cechy utworu Kazimiery Iłakowiczówny, które decydują o jego melodyjności.

.....

.....

Zadanie 28. (0-2)

Do odpowiednich rubryk tabeli wpisz zgrubienia występujące we fragmencie wiersza:

*potężny Wicher wyziera wpół cielska,
rozzucił ręce, rozpostarł skrzydliska,
a woda w pył mu o pierś się rozpryska.*

Dopisz ich formy neutralne, a następnie zdrobnienia tych form.

Zgrubienia	Wyrazy neutralne	Zdrobnienia

Zadanie 29. (0-5)

Zredaguj zaproszenie na otwarcie wystawy „Ogrody w malarstwie XIX wieku”.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A series of 20 horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing.

Brudnopis

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....